

VOSKOVEC & WERICH

C A E S A R

ANTICKÁ FEERIE O 11 OBRAZECH

HUDBU SLOŽIL JAROSLAV JEŽEK

ODEON 1932 PRAHA

MILOŠI NEDBALOVI

za všechny role od *Blažeje Josska* až po *Gaja Julia Caesara*

srdečně jeho

V. & W.

D6460a

429/75

Provozovací právo této hry pro všechny státy a řeči světa zadává
jedině divadelní zastupitelství *Centrum*, Ing. Fr. Khol, Praha VII.,
Nad štolou č. 6, jemuž jest každé provozování předem ohlásiti.
Nepovolené provozování stihá se soudně. - Copyright 1932 by
Fr. Khol of Centrum Prague.

m. h. m. k.

PŘEDMLUVA.

Tato antická feerie, jejíž jméno je jménem muže sporné výslovnosti, sporné povahy, nezaručeného zevnějšku, muže, kterého jedni považují za jednu z nejvelkolepějších a nejušlechtlejších postav historie, druzí za zpustlého darebáka a ješitného dobrodruha, tato antická feerie snaží se být ještě méně autentickou, než samotné dějiny.

Soudnému současníku, který zaslechl od vzdělanějších známých, nebo zahlédl v novinách něco o teorii relativity, musí se věda historická jevit jako nezávazný šepot, který nic nedokazuje, za to však okouzluje. Suškání ubohých historiků o dávných událostech, které se pravděpodobně nestaly, nabývá pro umělce tím větší mocí, čím méně je doloženo. Budiž dovoleno umělci sesadit historii se stolce vědy a učinit z ní hudební nástroj, sloužící k doprovodu všeho druhu poesie minulého času.

Zdá se opravdu, že vybledla-li od konce minulého století pro umělce skutečnost tak závažně, že bylo nutno tvořiti skutečnost novou, nebo nadskutečnost, poskytuje t. zv. historie umělci cenný materiál, neboť tvoří nevyčerpatelné zásobíště surovin té oblačné „veteše“, jejíž poet. hodnotu dokonale ocenil Vítěz. Nezval.

Odvolávajíce se k prohlášení téhož básníka, povšimneme si však, že umělec dospěl dnes ve svém tkání nadskutečné pavučiny k jakémusi bodu varu, kde musí nastat organický obrat. Bude-li pokračovat ve svém popření skutečnosti, buď se mu podaří stvořit oblaka, která chvíli poplují po obloze a pak se rozplynou v páru lidskému oku nepřístupnou, nebo přestane tvořit vůbec, nebo posléze bude zavřen do blázince, t. j. stane se sám oblakem plujícím po bezhvězdné noční obloze. Ani hvězdáři si ho nevšimnou, protože opustí svoje teleskopy: nebaví je

totiž pozorovat mraky, jde jim o hvězdy. A v našem případě bude umělec vyhlídce na hvězdy zacláněti. Jak je vidět, tyto neutěšené vyhlídky umělcovy vedly by k úkazům ne-li nezdravým, rozhodně negativním a dodaly by umění pasivního vzezření, které mu nesluší.

Nutný organický obrat v umělecké tvorbě vede tedy zpátky ke skutečnosti. Budiž nám rozuměno. Nehlasujeme pro malbu genrových obrázků a pro mravoličné komedie. Skutečnost, která k sobě volá dnešní umělce, změnila barvu a je na míle vzdálena idyly nebo mravnosti či nemravnosti. Skutečnost, na kterou umělci dávno zapomněli, se na svou pěst zatím zbarvila krví a kdežto snad za časů prokletých básníků se vyznačovala nudnou a rozumnou spořádaností, jak tomu nasvědčuje nábytek a vybavy našich rodičů, a nechávala prokletým básníkům pomyslný svět chaosu a hrůzy, dnes se ukazuje zchátralou a sešlou: rozvrácený, hroutící se hmatatelný svět leží otevřen před umělcem a čeká na jeho jasný, nebeskými vánky osvěžený ráj.

Nelze už pochybovat o tom, že skutečnost dospěla ve své hnilobě stavu tak kritického, že by bylo zločinem, kdyby umělec nevyslovil svoje stanovisko. Kdysi umění skutečnost nadobro opustilo, protože mu páchla. Dnes skutečnost smrdí a umělec se musí spojit s učenci, politiky, a revolucionáři, aby mrtvolu odstranili. Nejde tu o žádné „*Inter arma silent Musae*“. Nebylo by moudré žádat na umělci, aby vyměnil Pegasa za tank nebo hospodářský stroj, jak by se snad mohl domnívat leckterý tupý muž, jenž bere všechno doslova a přikládá marxistický význam třeba přísloví: Nechtějí levice, co činí pravice. Naopak, je povinností umělcovou zachovat svoje profesionální stanovisko i nadále, býti autonomním tvůrcem a modelovat zase jen z materiálů sobě vlastních, totiž z par, pěny, plamenů a zrcadel s jedinou

podmínkou, že se před tím nají syrové skutečnosti. Zůstává tedy nadále v platnosti krásné pravidlo, jež vyslovil Jean Cocteau: „*Umělec má spolknout lokomotivu a vyvrhnout dýmku.*“ Zůstává v platnosti s malou změnou: *Vyvržená dýmka nechť kouří stejně, jako spolknutá lokomotiva.*

Pokusili jsme se tedy spolknout lokomotivu současné evropské demokracie a vyvrhnout dýmku konce vlády Gaja Julia Caesara. Zachovali jsme ne sice dobový kolorit, ale jakýsi antický opar, jakýsi rámeček z meandrů, jakousi ozvěnu hexametrů, abychom celou komedii posunuli mimo čas a prostor, do samostatné oblasti divadla. Nechtěli jsme anachronismy; snažili jsme se jen o to, abychom speciality ryze římské vyvolali analogiemi současnými a pojmy ryze dnešní přeložili do jazyka prostředků a možností latinských: v tom leží naše snaha o zachování stejného dýmu lokomotivy i dýmky.

Je zbytečno zdůrazňovati, že osoby této hry nepředstavují osoby současného života. Jsou zase jen neskutečným zrcadlovým obrazem historických postav, obarvených dnešními analogiemi a promítnutých do divadelních dimenzí. Caesar je starší pán se všemi vlastnostmi běžného staršího pána, vybaveného příležitostmi k militaristickým projevům, *Kleopatra* je kurtisána zcela všeobecná, *Marcus Antonius* je dragoun a muž uhlazený, *Brutus* je poslanec, jenž umí počítat, *Cicero* je starý, hluchý a romantický národovec, *Ratata* je zuřivý folklorista, *Bulva* a *Papullus* je plebs, právě tak špinavý jako svrchovaný.

Okouzili diváka antická oblaka, trhající se o hlavice korintských sloupů s menší důstojností, než je slušno, zasměje-li se římské frašce z roku 44 před Kristem a utvrdí-li se v přesvědčení, že je nejvyšší čas přestavět nábytek v zatuhlém saloně zeměkoule, budeme dokonale spokojeni. V. & W.

VOSKOVEC & WERICH

CAESAR

Antická feerie o 11 obrazech.

Obálka arch. F. Zelenky. Vydal v dubnu 1932 jako
19. svazek „Malé edice Odeon“ Jan Fromek, Pra-
ha II., Jungmannova č. 17. Vytiskla Studentská
knihtiskárna v Praze. Vyšlo též 10 číslovaných vý-
tisků na lepším papíře s podpisy autorů.